

TA'LIM METODLAR VA ULARNING MAZMUN MOHIYATI

Ibragimov Sardor Bazarovich

Xorazm viloyati Xiva shaxridagi 12 – sonli
umumta'lim maktab tarix fani o'qituvchi

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kundagi zamonaviy ta'lim tizimining asosini tashkil qiluvchi o'qituvchi va o'quvchilarning hamkorlikda ta'lim olishini taminlovchi ta'lim metodlari tushunchasi, qo'llanilishi, rivojlanishi, olimlar tomonidan o'rganilishi va tasnifi joy olgan.

Kalit so'zlar. Metod, “T-jadvali”, “Venn diagrammasi”, “Klaster”, “Toifalash jadvali”, “BBB jadvali”, “Baliq skeleti”, “Piramida”.

EDUCATIONAL METHODS AND THEIR CONTENT

Ibragimov Sardar Bazarovich

is a history teacher at secondary school No. 12
in Khiva, Khorezm region

Abstract. This article covers the concept, application, development, study and classification of educational methods that ensure the collaborative education of teachers and students, which forms the basis of today's modern educational system.

Keywords. Method, “T-table”, “Venn diagram”, “Cluster”, “Categorization table”, “BBB table”, “Fish skeleton”, “Pyramid”.

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ И ИХ СОДЕРЖАНИЕ

Ибрагимов Сардар Базарович

учитель истории в общеобразовательной школе № 12
в городе Хива Хорезмской области

Аннотация. В этой статье рассматривается концепция, применение, разработка, изучение и классификация учеными методов обучения, обеспечивающих совместное обучение учителя и учащихся, которые составляют основу современной системы образования на сегодняшний день.

Ключевые слова. Метод, “Т-таблица”, “диаграмма Венна”, “Кластер”, “таблица категоризации”, “таблица ГЭБ”, “Скелет рыбы”, “Пирамида”.

Mustaqillik yillarida ta’lim sohasida olib borilayotgan davlat siyosati ta’lim tizimi sub’ektlarini uzluksiz takomillashtirishga, rivojlantirishga qaratilgan. Yosh avlodning taraqqiyoti, kelajak istiqboli, ijtimoiy faol, ma’naviy boy va ijodkor, intellektual yetuk shaxs sifatida kamol toptirishi respublikada amalga oshirilayotgan islohotlarning tarkibiy qismidir.

Ta’limning rivojlanishi tamoyillariga ko’ra, talabalarni mustaqil fikrlash va ijodiy bilishga o’rgatish va ularda zarur ko’nikma, malakalarni yuzaga keltirishda ta’lim mazmuni bilan birga o’qitish metodlari ham muhim ro’l o’ynaydi.

Zero, ingliz olimi J.Tomson ta’kidlaganidek, “Fan yo’lida qilinadigan xizmatlarning eng buyugi-fanga yangi g’oyalarni kiritishdir”[1].

O’quvchilarni mustaqil fikrlashga va bu fikrlarini bayon eta olishga o’rgatish, eng avvalo, fanlarni o’qitishda turli xil metod va usullarni qo’llash oraqli namoyon bo’ladi[7].

Shu o’rinda metod va ta’lim metodlarining mazmun mohiyatiga qisqacha to’xtalib o’tsak.

Metod bu - yunoncha so’zdan olingan bo’lib, “metodos”- biror narsaga yo’l ma’nosini anglatadi.

Metod bilish usuli sifatida o’rganilayotgan obyektning jihatlari va xossalarini laboratoriyada, ilmiy tadqiqot moslamasida, tajriba maydonida, shuningdek, tadqiqotchining miyasida aks ettirish usulidir[2].

Bugungi kunda Ta’lim metodlarining shakllanish va rivojlanishiga katta hissa qo’shgan E.I.Golant, N.M.Verzilin, I.Ya. Lerner va M.N.Skatkin. M.A.Danilov va B.P.Esipovlar kabi bir qator olimlar o’z asarlarida Ta’lim metodlarining quyidagicha tasniflaydilar[3]:

1. An’anaviy (manbasiga ko’ra) ta’lim metodlari (E.I.Golant, N.M.Verzilin, va boshqalar).

2. O’quvchilarning bilish faoliyatini tavsifiga ko’ra ta’lim metodlari (I.Ya. Lerner va M.N.Skatkin).

3. Asosiy didaktik maqsadlariga ko’ra ta’lim metodlari (M.A.Danilov va B.P.Esipov).

4. Ta’limning binar metodlari (M.I. Maxmutov).

5. Yaxlit yondoshuv bo'yicha ta'lim metodlari (Yu.K. Babanskiy)

6. Interfaol metodlar va grafik organayzerlar.

Ta'lim metodlarining tasniflari:

An'anaviy (manbasiga ko'ra) ta'lim metodlari
(E.I. Golant, N.M. Verzilin, va boshqalar)[4].

Og'zaki	Ko'rgazmali	Amaliy	Kitob bilan ishlash	Videometod
Hikoya, suhbat, tushuntirish, ma'ruza, munozara	Illyustratsiya, demonstratsiya	Mashq, amaliy, laboratoriya, didaktik o'yin	O'qish, o'rganish, reja tuzish, konspekt qilish	Ko'rish, o'rganish, nazorat qilish

Asosiy didaktik maqsadlariga ko'ra ta'lim metodlari tasnifi
(M.A. Danilov va B.P. Esipov)[9]:

- Yangi bilimlarni egallash metodlari;
- Ko'nikma va malakalarni shakllantirish metodlari;
- Bilimlarni amaliyotda qo'llash metodlari.

Ta'limning binar metodlari (M.I. Maxmutov).

O'rgatish metodlari	O'rganish metodlari
Axboriy-ma'lumotli	Ijro etish (bajarish)
Tushuntirishli	Reproduktiv
Ko'rgazmali-amaliy	Ijodiy-amaliy
Tushuntirishli-undovchi	Qisman izlanishli
Undovchi	Izlanishli

Zamonaviy sharoitda ta'lim samaradorligini oshirishning eng maqbul yo'li - mashg'ulotlarning yangi ta'lim metodlari va interfaol metodlar yordamida tashkil etish deb hisoblanmoqda[6]. Shunga ko'ra interfaol metodlar XXI asr ta'limida o'qitish sifatini yaxshilash, samaradorligini ta'minlashning muhim vositalaridan bir sanaladi[5].

Xulosa o'rnida shuni takidlash joizki, bugungi kunda Yangi O'zbekistonda uzluksiz ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlardan ko'zlangan asosiy maqsad, jahon ta'limi standartlariga javob bera oladigan ilg'or tajribalarni ommalashtirish orqali ta'lim-tarbiya jarayonida samaradorlikka erishishdir. Ayni

paytda umumiy o‘rta ta’lim maktablari o‘qituvchilari oldida ham turgan eng muhim va dolzarb vazifa o‘quvchilarning ilm olishga bo‘lgan qiziqishlarini orttirish, ularning tasavvurlarini kengaytirishdan iborat. Ana shu ishlarni amalga oshirish uchun bugungi kungacha bir qator tadbirlar bajarildiki, natijada umumiy o‘rta ta’lim maktablaridagi ta’lim samaradorligining muvaffaqiyatiga zamin yaratildi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Xasanboyev J., To‘raqulov X., Alqarov I. Pedagogika. -T.: Noshir, 2001. B.355.
2. Shadmanova S. Tarix tadqiqotlarining metodologiyasi va zamonaviy usullari. – T.: Barkamol fayz media, 2018. B.8
3. Педагогика: Учебник / Л.П. Крившенко, М.Е. Вайндорф-Сысоева и др.; Под ред. Л.П. Крившенко. -М.: 2004. С.278
4. Umumiy pedagogika. I-qism -T.: O‘zkitobsavdo, 2019. B. 193
5. Tolipov, O‘, Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat - T.: Innovatsiya-ziyo, 2019. B.156
6. Allaberganov, O., & Bekboltayeva, M. (2024). TARIX FANI TARAQQIYOTIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI. Interpretation and researches, 2(3 (25)).
7. Allaberganov, O., & Rajapova, E. (2024). TARIX DARSLARIDA QO‘LLANILADIGAN METODLAR, INTERFAOL METODLAR VA ULARNING MAZMUN MOHIYATI. Innovations in Science and Technologies, 1(1), 58-67.
8. Allaberganov, O. A. (2019). SOME REMARKS ON THE MONUMENTS OF THE PREHISTORIC COMMUNIST SYSTEM IN THE KHOREZM OAZIS. Science and Education, 2, 1-8.
9. Umumiy pedagogika. Qism I: darslik / O.Musurrnonova [va boshq.]. – T.: Yoshlar nashriyot uyi, 2020. B. 187

